

4. Razgovor kao osvrt na promatranu mentorovu nastavu

Sukladno svemu navedenom, važno je prvi razgovor nakon promatrane nastave shvatiti kao idealnu prigodu za stvaranje okvira za ozračje svih budućih razgovora. Za razgovor je potrebno ostaviti dovoljno vremena i osigurati prostor u kojem ga je moguće voditi u ugodnom ozračju bez čimbenika koji ometaju. Važno je imati na umu da su prvi dojmovi često najvažniji i da razgovor nije potrebno odgađati bez opravdanih razloga. Riječ je o razgovoru koji nije slučajna i spontan, nego je pomno isplaniran te je tijekom njega izrazito važno voditi računa o simetričnosti, odnosno dvosmjernosti komunikacije. Promotivši sat, student vrednuje ono što je uočio, postavlja pitanja te se rješava nedoumica. Mentor uzima u obzir studentove komentare i ideje, a sam se više služi pitanjima nego izjavama potičući studenta na davanje osvrta. U ovoj je fazi mentor znatizeljan, ne osuđuje i ne vrednuje, nego vodi i potiče. Izgradnju odnosa između mentora i studenta tijekom razgovora možemo zamisliti kao kontinuum, a kakav će odnos u konačnici biti, ovisi o nizu čimbenika, ponajviše o tom koliko su mentor i student pripremljeni za rad te upućeni u tijek mentoriranja i ciljeve stručne prakse. Kontinuum možemo prikazati tablicom, a u svakoj se fazi rada sa studentom mentor mora zapitati gdje se na kontinuumu njihov odnos nalazi.

Tablica 3. Samoprocjena mentora o njegovu odnosu sa studentom

PARAMETRI SAMOPROCJENE	Pitanje za samoprocjenu
SIGURNOST – NESIGURNOST	<i>Osjećam li kao mentor sigurnost u odnosu sa studentom i mogu li pred studentom slobodno iznijeti sve svoje dileme vezane uz nastavni proces?</i>
POVJERENJE – NEPOVJERENJE	<i>Imam li povjerenje u sebe kao mentora i mogu li se s povjerenjem upustiti u mentorski odnos sa studentom? Imam li povjerenje u studente?</i>
PRIHVAĆANJE – ODBIJANJE	<i>Osjećam li nakon održanoga nastavnoga sata studentovo prihvaćanje ili su vidljivi znakovi odbijanja?</i>
PODRŽAVANJE – NEPODRŽAVANJE	<i>Podržavam li povratnu informaciju studenata i nove ideje ili su vidljivi znakovi mogega nepodržavanja?</i>

Razgovore mentora i studenta nakon promatrane nastave potrebno je promatrati kao situaciju u kojoj su obje strane dobitnici. Student će dobiti odgovore na svoja pitanja o tom što ga je iznenadilo ili zbunilo i argumentirano izraziti svoje mišljenje o viđenom, kako o onom pozitivnom, što bi zadržao kao primjer dobre prakse, tako i o onom što

bi uradio drugačije. Mentoru je ovim razgovorom otvorena mogućnost za osvještavanje vlastite nastave jer mu on pruža uvid u dobre i jače strane njegove izvedbe, ali i u područja u kojima može napredovati. Takve razgovore sa studentima mentor treba shvatiti kao vid cjeloživotnoga obrazovanja i usavršavanja kojima također može osvijestiti potrebu za mijenjanjem ustaljenoga načina vlastita rada koji više ne odgovara potrebama učenika, takozvanoga odučavanja (engl. unlearning). Promišljanje o razgovoru nakon održana nastavnoga sata na temelju izdvojenih kategorija pruža prostor za napredak i otklanjanje mogućih poteškoća u odnosu mentora i studenta.

4.1. Smjernice za razgovor

Što će mentor u razgovoru izdvojiti kao najvažnije, ovisi o nizu čimbenika, poput načina na koji je protekao nastavni sat, vremena koje ima na raspolaganju, otvorenosti studenta, pitanjima koje mu student postavlja itd. Međutim, valja imati na umu da sve što mentor studentu kaže o svojem radu i svojim stajalištima može imati snažan utjecaj na studentovo promišljanje vlastitoga rada i stajališta. Kao što je rečeno, mentor o sebi govori svojom nastavom te je ona temeljni pokretač razgovora. Tijekom razgovora mentor će potaknuti studenta na osvrt o promatranom nastavnom satu. U nastavku se nalaze pitanja koja mogu poslužiti kao smjernice za razgovor:

- ➔ Koliko je jasna bila struktura nastavnoga sata? Je li bilo previše/premalo aktivnosti? Koja je aktivnost bila najbolje osmišljena?
- ➔ Kojim sam se strategijama, oblicima i metodama rada koristio? Jesu li se svi učenici osjećali uključenima?
- ➔ Na koji sam način predstavio nastavni sadržaj? Postoji li bolji način da se predstavi ovaj isti nastavni sadržaj?
- ➔ Koliko je ozračje za učenje bilo poticajno? Jesu li učenici djelovali motivirano?
- ➔ Koji su pokazatelji individualnoga poticanja učenika u mojoj nastavi (posebno za učenike s posebnim potrebama)?
- ➔ Je li cilj mogega nastavnoga sata bio jasan i jesam li ga postigao?
- ➔ Je li učionica bila pripremljena i ugodna za rad?

U pripremi mentora i studenta za osvrt na promatranu nastavu mentora može poslužiti Komunikacijski obrazac za kolegijalni dijalog (Prilog 3).

4.2. 0 pedagoškoj osobnoj karti

Mentor o sebi govori na više načina – najprije svojom nastavom, zatim odgovorima koje daje studentu o svojoj nastavi te naposljetku razgovorom koji uključuje sastavnice tzv. pedagoške osobne karte.

Nakon razgovora o promatranoj nastavi mentor može potaknuti pitanja koja služe formiranju neformalne procjene mentora u ulozi nastavnika, tzv. pedagoške osobne karte.

Pedagoška osobna karta odgovara na četiri ključna pitanja:

Kako bih opisao sebe kao nastavnika?

Kako izgleda moja komunikacija s učenicima?

Kakav bi, po mojem mišljenju, bio idealan učenik?

Koje ključne riječi opisuju moje pedagoško djelovanje?

Tablica 4. Primjer pedagoške osobne karte 1

Slika o sebi:	emocionalan, topao, blizak
Ključni pojmovi:	emocije, davanje, prihvaćanje
Komunikacija s učenicom usmjerena na:	zadovoljavanje potreba učenika, pomaganje i zaštita učenika
Idealan učenik:	siguran (zaštićen), voljen, empatičan, zahvalan

Tablica 5. Primjer pedagoške osobne karte 2

Slika o sebi:	ambiciozan, uporan, kompetentan
Ključni pojmovi:	uspjeh, natjecanje, cilj
Komunikacija s učenicom usmjerena na:	ostvarenje rezultata, postignuće učenika
Idealan učenik:	samopouzdan, uspješan, kompetentan, ambiciozan

Tablica 6. Primjer pedagoške osobne karte 3

Slika o sebi:	originalan, maštovit, individualan
Ključni pojmovi:	različitost, kreativnost, autentičnost
Komunikacija s učenicom usmjerena na:	podržavanje posebnosti i kreativnosti učenika
Idealan učenik:	kreativan, drugačiji od drugih, osebujan

4.3. 0 vođenju nastavnoga sata

Mentor će tijekom svojega nastavnoga sata, koji student promatra, ujedno pokazati i koji je njegov nastavni stil. Kada je riječ o vođenju nastavnoga sata, pozitivnim nastavnikovim karakteristikama smatraju se: odlučnost, samopouzdanje, samoinicijativnost, marljivost, visoka razina energije te znanje o zadatku koji treba obaviti. Dobar će mentor u razgovoru o nastavnom satu potaknuti studenta da se osvrne na navedene karakteristike te opiše situacije u razredu u kojima ih je uočio. Usto, mentor će u razgovoru sa studentom raspraviti o **ključnim elementima stilova vođenja** nastavnoga sata. U teoriji i praksi poznati su različiti stilovi vođenja nastavnoga sata. Jedna od najpoznatijih klasifikacija polazi od kriterija korištenja autoriteta te razlikujemo **autokratski, demokratski i laissez-faire (stihijski) stil**. Kao što im i sami nazivi govore, riječ je o stilovima koji se razlikuju prema tom prevladava li nastavnim satom nastavnikov autoritet (autokratski), volja učenikā (stihijski) ili je odgovornost na određeni način podijeljena te i nastavnik i učenici imaju „pravo glasa”. Mentor može potaknuti studenta na razmišljanje o vlastitom nastavnom stilu te mu pomoći u sagledavanju prednosti i nedostataka svakoga od navedenih triju stilova vođenja nastavnoga sata.

U nastavnoj se praksi nerijetko nađu i nastavnici koje svoje učenike nadahnjuju i inspiriraju (**tzv. karizmatički nastavnik**). Takav nastavnik/mentor ima jasnu predodžbu o tom što želi postići na kraju nastavnoga sata, kako će do toga doći te kako će svoje učenike motivirati, a sve u svrhu poboljšanja zatečenoga, tj. inicijalnoga stanja. Kod takva je mentora vidljiva snažna predanost ostvarenju vizije, pri čemu su u metodičkom smislu mogući rizici. Mentor se ne miri s postojećom nastavnom praksom, nego je otvorena uma i sklon promjenama koje čak mogu biti i radikalne. Sve navedeno vidljivo je u brojnim aspektima nastavnoga procesa. Ako je mentor svjestan da njegov „ugled” kao nastavnika odlikuje nekonvencionalno ponašanje, katkad i suprotno važećim normama (npr. nastavnikovo ponašanje u filmu *Društvo mrtvih pjesnika*), važno je da o tom porazgovara sa studentom kojemu je mentor.

Bez obzira na stil poučavanja i individualne razlike, mentor je nastavnik koji je svjestan svojega **stila poučavanja te uloga koje preuzima u razredu**. Jednako je tako svjestan uloge koju preuzima kao mentor, a to je pomoći studentu, budućemu mladomu nastavniku, da stečeno znanje pretoči u praksu i postane nastavnik kakav želi biti. Stoga je izrazito važno da je mentor **nastavnik koji se izražava razumljivo i uvažavajuće – u razredu i izvan njega**. Nastavna praksa poznaje odgojno-obrazovne djelatnike koji su vrhunski stručnjaci u svojem području, ali teško prenose i potiču usvajanje i razvoj znanja kod svojih učenika. Neki od njih ne uspijevaju uspostaviti zadovoljavajući odnos s učenicima niti učenike učiniti središtem nastavnoga procesa.

Takvi nastavnici nisu dobar primjer nastavnika, a time ni mentora. Katkad se u praksi naiđe na mentora koji čak i namjerno teži nerazumljivosti i „složenosti” jer vjeruje da teško razumljiv govor ostavlja jači dojam te pobuđuje kod studenata strahopoštovanje i pozornost. Međutim, kvalitetno mentoriranje, baš kao i kvalitetno poučavanje, teži pojednostavnjivanju, oprimjeravanju i dvosmjernomu komuniciranju. Stoga je važno da mentori prije procesa mentoriranja studenata odgovore na sljedeća pitanja:

- Ako me studenti ne razumiju, jesam li spreman razloge tomu ponajprije potražiti kod samoga sebe?
- Mogu li iskreno samomu sebi reći da se nisam dovoljno trudio biti jasan i razumljiv?
- Pokušavam li metodičke vježbe promatrati uživljavajući se i u ulogu studenta?
- Poštujem li vrijeme i trud svojih studenata? Cijenim li jednako njihovo vrijeme kao i svoje?

Napomena: Korisne savjete mentorima početnicima pogledajte u prilogima ovom vodiču (Prilog 2).